

Regnbueørreden i Danmark

Latinske verber

I 1988 omdøbte videnskaben regnbueørreden til at hedde *Oncorhynchus mykiss* på latin således, at uanset hvilken type regnbueørred der i dag er tale om benævnes den *Oncorhynchus mykiss*. Indtil 1988 blev regnbueørreden altid i videnskabelige kredse benævnt ved familienavnet *Salmo*, hvilket skulle indikere et nært slægtskab med laksen *Salmo salar* og havørreden *Salmo trutta*. Det viste sig imidlertid at regnbueørreden, som jo oprindeligt stammer fra Amerika, var nærmere beslægtet med Stillehavslaksen *Oncorhynchus* end med Atlanterhavslaksen *Salmo*, og man valgte naturligvis at ændre regnbueørredens latinske navn.

Før 1988 opdelte man tilmed regnbueørreden i en række former, som man tildelte forskellige artsnavne på latin. I alt blev det til over 30 forskellige former, der med forskellig udseende og levevis fik tildelt hver deres artsnavn, som i øvrigt altid staves med småt, modsat familienavnet der altid skal begynde med stort bogstav. Som eksotiske eksempler kan nævnes golden trout *Salmo aqua-bonito*, der oprindeligt kun fandtes i et ganske lille område i Californien, og gila trout *Salmo gilae*, der oprindeligt kun fandtes i et meget lille område i Sierra Nevada.

Mange læsere vil sikkert huske artsnavne som *Salmo penshinensis* for den havgående kamchatkaørred og *Salmo mykiss* for den stationære form i Kamchatka-området, den del af Rusland som ligger over mod Amerika, samt de tilsvarende navne i USA og Canada *Salmo gairdneri* for den havgående og *Salmo clarkii*, *Salmo iridius* eller *Salmo Kamloops* som eksempler på nogle af de stationære former. For de fleste fiskeinteresserede blev det hurtigt meget forvirrende med denne skelnen mellem forskellige typer af regnbueørreder. I dag er det da også blevet betydeligt lettere, idet man nu kun skelner mellem to typer af regnbueørreder, i øvrigt baseret på den geografisk udbredelse af fiskene, nemlig redband for de stationære former og som oftest steelhead for de havgående former, og begge disse sub-species kaldes altså *Oncorhynchus mykiss*.

Regnbuen til Europa

I 1881 indførte man de første æg af regnbueørreden fra Amerika til Europa, og takket være to nysgerrige franskmænd, kroværten Remy og fiskeren Géhin, som i 1840 påbegyndte forsøg med klækning af bækørredyngel, havde den franske regering, allerede i 1852, oprettet en klækkeanstalt i Alsace, hvortil nogle amerikanske regnbueørredæg blev overført. Remy og Géhin fik som belønning for deres arbejde hver en tobaksforretning og en årlig liv-rente på 1500 francs – et smukt eksempel på at den videnskabelige indsats undertiden belønnes.

Præcist hvorledes regnbueørreden blev indført til Danmark vides ikke, men det er sikkert at de første regnbueørreder blev indført til landet fra Tyskland omkring 1890. Det vides heller ikke hvilke oprindelige former de tyske ørreder nedstammede fra, og da der er siden hen er iblandet "nyt blod" af ukendt oprindelse, må de danske regnbueørredstammer betegnes som en genetisk blandingsform.

Hvor om alting er blev Danmark det land i Europa, som påbegyndte et egentligt opdræt af regnbueørreder anført af Hans Peter Smidt Nissen fra Hvilestedgaard, som opfodrede de første regnbueørreder i en havedam på ejendommen. Snart herefter udvidede han bedriften og gav det første danske dambrug navnet Hvilestedgaard Damkultur, hvor der i dag bl.a. ligger det velkendte Hvilestedgaard Put & Take.

De danske stammer

I Danmark har vi i dag flere typer eller stammer af regnbueørreder, som findes på forskellige moderfiskeanlæg i Jylland. Det er dog ikke muligt at følge disse stammer tilbage til oprindelsesstederne i USA. Til gengæld har flere danske avlstdambrugere foretaget en stort avlsarbejde gennem tiderne, og der er således i dag en lang række af forskellige regnbueørredstammer med hvert deres særpræg og egenskaber. Det står blandt andet klart at flere af vore danske stammer er særdeles velegnede til at leve i saltvand, og det er således fra disse stammer vi får de flotte og stålblanke steelheads, som hyppigt fanges i vore Put and Take vande. Disse fisk er karakteriseret ved først at blive kønsmodne sent i livet, hvorfor de beholder det sølvfarvede blanke udseende i mange år samtidig med at de opnår enorme størrelser som dokumenteret ved de unikke og meget fine P&T fangster i Danmark på over 15 kilo!

Naturlig reproduktion

Fra de mange dambrug, som blev anlagt op gennem 1900-tallet i Danmark, er der naturligvis sluppet regnbueørreder ud, og de har også enkelte steder formået at danne vildtlevende bestande, som formerer sig i naturen. Det er dog værd at bemærke, at det faktisk er forbausende få steder, hvor der eksisterer selvreproducerende bestande, og der findes ikke en entydig forklaring på dette forhold. Langt de fleste regnbueørreder der fanges i naturen er således undslupne individer fra dambrug og havbrug eller også stammer de fra deciderede udsætninger. Heldigvis befinder disse fisk sig vældig godt i den danske natur, og fiskene vokser hurtigt op og bliver til aldeles velegnede sportsfisk såvel i vore vandløb som på kysten.

Der har af og til været rapporteret om yderst mærkværdige naturlige reproduktioner af regnbueørred herhjemme, idet der i enkelte Put & Take søer med stor sandsynlighed er foregået parring og deraf følgende rekruttering af yngel i selve søen, idet der bl.a. er fanget yngel med så høj kvalitet og uspolerede kendetegn, at de umuligt kan være kommet fra dambrug.

Overordnet må det nok konkluderes, at vi næppe vil få en stabil selvreproducerende bestand af f.eks. danske steelhead regnbueørreder. Hvis vi ønsker at kunne fange flere vilde havgående regnbuer, som ikke er undslupne og kunstigt opfødte havbrugsørreder, kan det formodentlig kun ske ved årligt at udsætte regnbueørreder i vore kystnære områder. I den forbindelse ville det være kærkomment om de danske fiskerimyndigheder så mere positivt på udsætning af regnbueørred i rekreativt øjemed.

Bæk- eller regnbueørred

I lystfiskerkredse fandtes for år tilbage en del modstand mod udsætning af regnbueørreder til trods for, at der blandt biologer er enighed om, at det er meget svært at påvise skade fra udsatte eller undslupne regnbueørreder på f.eks. en bækørredbestand.

Herhjemme har man undersøgt om de to fiskearter konkurrerer om de samme byttedyr, eller om de deler ressourcerne mellem sig. Fra disse undersøgelser har man konkluderet, at regnbueørred og bækørred generelt lever af de samme byttedyr: Myggelarver, døgn- og vårfluelarver, klækkende nymfer og pupper, samt senere under opvæksten småfisk som ørredyngel og hundestejle. I øvrigt tager de to arter alt hvad de kan gabe over, lige fra padde og krybdyr til mus og fugleunger. Der er dog en tendens til, at bækørreder tager større byttedyr end regnbueørreder, hvilket leder til den konklusion, at der ikke er tale om at den ene art fortrænger den anden, men at de sagtens kan leve side om side i den danske natur.

Der findes ikke tilgængelige oplysninger på hvad regnbueørreden æder i havet, men det er overvejende sandsynligt at den indtager de samme fødeemner som havørred og laks, nemlig sild, tobis, brisling og frit svømmende krebsdyr. Man kan måske være i tvivl om fødekønsforholdene i de ferske vande, men når snakken går på fødekøns i havet mellem de forskellige laksefisk må tvivlen forstumme, de indre danske farvande er fulde af fødeemner af enhver art velegnet til alle vore laksefisk.

Adfærd

Regnbueørreden opfører sig ofte noget anderledes en andre ørredarter. Et karakteristisk træk ved især nyudslupne regnbueørreder er, at de ikke i nær samme grad benytter sig af skjulesteder, men i stedet står de frit ude i vandløbet uden at genere sig om de farer der lurder i naturen. Andre ørredarter vil man normalt kun se fremme i vandløbet når de jager. Undslupne havbrugsørreder kan ligeledes udvise en besynderlig adfærd, idet der flere gange er observeret hundredvis af store blanke regnbuer vandrende i stimer langs kysten eller i havne og kraftværksudløb. I sådanne situationer spredes rygten hurtigt blandt lystfiskere, som kan se frem til nogle herlige intensive uger indtil de undslupne fisk bliver vilde og vandrer af sted hver for sig.

Alle typer af laksefisk er territoriehævdende, og arterne imellem er de i stand til at "forstå" hinandens signaler. De enkelte arter er dog meget forskellige hvad angår graden af aggressivitet. Generelt er bækørreder mere aggressiv end regnbueørreder, og en mindre bækørred kan således bortdrive en slidt større regnbueørred. Da hovedparten af de undslupne regnbueørreder fra dambrug er små individer, er dette måske en af forklaringerne på, at de tilsyneladende ikke har kunnet påføre vores hjemlige bækørred en påviselig konkurrence.

I praksis

Skal regnbueørreden fanges består udfordringen naturligvis i at finde ud af, hvad denne fisk har besluttet sig for at bide til netop den dag man er ude at fiske. Regnbueørreden bider på næsten hvad som helst, det er bare et spørgsmål om hvornår den finder på at bide på det ene eller andet. Det gør det heller ikke nemmere, at en meget stor del af de regnbuer som fiskes i dag, fanges i P&T søerne, hvor fiskene af og til synes at være endnu mere humørfyldte end i den frie natur. Hertil kommer udsætning i søerne af steelheads, som idet de kommer direkte fra saltvand gør udfordringen større. Disse stålblanke havgående fisk har ofte et helt andet fødesøgningsmønster end den mere almindelige regnbue man finder i vore åer og vandløb. Vil man have steelheads på krogen kræves ofte et aktivt fiskeri, hvor man ved hjælp af en spinder, gennemløber eller lignende gennemfisker et større areal simpelthen for at hidse regnbueørreden op og irritere den til den hugger. En længere redegørelse om regnbueørredens temperament og hvorledes man får den til at bide på krogen falder dog uden for denne artikel – der er bare at ønske god fangst på den næste fisketur efter regnbuer.